

Oslo, 31. oktober 2019

Hørings svar fra Norges idrettsforbund – Politiattest for personer som er i kontakt med mindreårige

Norges idrettsforbund (NIF) viser til høringsbrev av 15. juli d.å. og takker for muligheten til å komme med våre synspunkter på behov for å innføre nye hjemler til å kreve politiattest, eller foreta endringer i eksisterende hjemler, for personer som er i kontakt med mindreårige.

Innledning:

NIF er Norges største barne- og ungdomsorganisasjon med over 1,9 millioner medlemskap i mer enn 10 000 idrettslag over hele landet. Omtrent 700 000 personer er frivillige i norsk idrett og mange av dem har oppgaver som i dag i norsk idrett fordrer politiattest.

NIF stiller i dag krav om at samtlige organisasjonsledd skal ha fått fremvist en politiattest før noen kan utføre oppgaver som innebærer et tillits- eller ansvarsforhold overfor mindreårige eller personer med utviklingshemming. En attest med merknad innebærer at vedkommende ikke får utføre denne type oppgaver.

Hjemmelen for et slikt krav fra NIF er et vedtak i Idrettsstyret, og hjemmelen idrettslagene har for å oppfylle dette kravet følger av politiregisterforskriften § 41-1:

«Frivillige organisasjoner kan kreve fremleggelse av politiattest som nevnt i politiregisterloven § 39 første ledd av fysisk person som, lønnet eller ulønnet, utfører eller skal utføre oppgaver for organisasjonen som innebærer et tillits- eller ansvarsforhold overfor mindreårige eller personer med utviklingshemming.»

Formålet med NIFs krav til fremleggelse av politiattester er å gjøre norsk idrett til et så trygt sted som mulig å være for barn, ungdom og personer med utviklingshemming. Ordningen med politiattest er ikke et uttømmende virkemiddel, men ett av flere virkemidler for å beskytte disse sårbare gruppene. Her ønsker vi å nevne det omfattende arbeidet idretten gjør mot seksuell trakassering og overgrep. Dette arbeidet innbefatter egne retningslinjer mot seksuell trakassering og overgrep i idretten, en veileder for idrettslagenes håndtering av saker som gjelder brudd på disse retningslinjene, tilgjengelige filmer til bruk i opplæring, oppsøkende virksomhet i form av foredrag og presentasjoner, samt et tilbud om rådgiving i slike typer saker for organisasjonsledd og enkeltpersoner. Mer informasjon om idrettens arbeid på dette området er tilgjengelig på www.idrettsforbundet.no/overgrep.

Arbeid mot seksuell trakassering og overgrep er en forutsetning for at NIF skal nå sin visjon «Idretts glede for alle». Derfor er ordningen med politiattest svært viktig for vår organisasjon. En politiattest vil avdekke om en person har begått relevante straffbare handlinger, men ordningen har også en preventiv og oppdragende effekt.

Utfordring med politiattestordningen:

Tidligere har idrettslag kunnet be om en politiattest hver gang en person tildeles nye oppgaver for idrettslaget, så fremt oppgavene har gitt grunnlag for å innhente ny politiattest. Politiet har imidlertid endret praksis, slik at alle som søker ny attest med formål om å fremvise dette til et idrettslag de tidligere har utført oppgaver for, får avslått søknaden. Dette gjelder uavhengig av om den tidligere oppgaven avsluttet og personens tilknytning til idrettslaget ligger tilbake i tid.

Slik ordningen nå praktiseres av politiet møter den ikke idrettens behov for å sikre trygge rammer for sårbare grupper. De færreste idrettslag kan sammenliknes med arbeidsplasser som skole, barnehage eller barnevernsinstitusjoner med ansatte, kontorrutiner og kontinuitet. Våre medlemmer er i all hovedsak små frivillige organisasjoner med tillitsvalgte politiattestansvarlige som sjelden blir lenge med samme oppgave. Idrettslag som på denne måten mister oversikten over hvem som har fremlagt politiattest, får liten hjelp av de som selv ikke har oppbevart politiattesten sin, eller av politiet som ikke vil utstede ny attest til samme person.

Ordningsen slik den tidligere var praktisert, der idrettslag kunne be om ny attest ved tildeling av nye oppgaver, gjorde at den tillitsvalgte politiattestansvarlige hadde god kontinuitet i arbeidet, god oversikt over personer som har fremlagt attest og kunne sikre at nye personer som utfører oppgaver som krever politiattest, fremviser dette.

Krav til håndtering av personopplysninger innebærer også at idrettslag ikke kan oppbevare politiattester eller opplysninger om straffbare forhold om personer som ikke lenger har en tilknytning til idrettslaget. Fremvisning av en oppdatert politiattest er derfor helt nødvendig for å være trygg på at en person som tildeles en oppgave ikke er dømt for forhold som er uforenlig med oppgaven.

Når dette ikke lenger er mulig, opplever vi at ordningen gir en falsk beskyttelse. Personer som tidligere har fått og fremvist en attest uten merknad, kan nå være borte fra idretten, fra hjemstedet og fra idrettslaget sitt i mange år for så å komme tilbake og gjenoppta funksjoner som krever politiattest. Dette kan skje, uten at idrettslaget får anledning til å få en fornyet attest ved en slik ny oppgave, og uten at det per i dag finnes strukturer for å sikre at idretten i slike tilfeller blir varslet om at vedkommende i mellomtiden er blitt dømt for forhold som omfattes av politiattesten.

Idrettslags manglende mulighet til å innhente ny politiattest ved nye oppgaver i samme idrettslag har ført til at NIF vurderer politiattestordningen slik den praktiseres av politiet i dag ikke tilfredsstillende forhindrer at personer som er dømt, siktet eller tiltalt for alvorlige straffbare forhold får utføre oppgaver i idretten som innebærer et tillits- eller ansvarsforhold overfor mindreårige eller personer med utviklingshemming.

Dette er så alvorlig at NIF skrev i brev av 21. februar 2019 til Kulturdepartementet, Barne- og likestillingsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet og Barneombudet¹:

«Ettersom ordningen ikke lenger fungerer etter sin hensikt gir den ikke den trygghet som dannet grunnlag for at NIF påla samtlige organisasjonsledd å innhente politiattester. Forutsetningen for pålegget foreligger ikke lenger, og NIF kan ikke være bekjent av et pålegg som over tid gradvis vil gi mindre og mindre grad av beskyttelse.

NIF er opptatt av å forenkle og forbedre hverdagen for idrettslag, og at idrettslagets ressurser skal rettes inn for å gjøre idrettshverdagen best mulig og tryggest mulig for våre

¹ <https://www.idrettsforbundet.no/nyheter/2019/varsku-om-politiattestordningen-for-frivillige-organisasjoner/>

medlemmer. Vi kan ikke være bekjente av å pålegge administrative forpliktelser vi opplever har liten eller ingen effekt annet enn å skape frustrasjon i medlemsmassen.

Norges idrettsforbund varsler derfor politiske myndigheter og Barneombudet om at vi vil anbefale idrettsstyret at NIFs krav til at samtlige organisasjonsledd innhenter politiattester avvikles, med mindre politiets praksis, og/eller politiregisterforskriften, endres slik at politiattestordningen igjen kan bli et egnet virkemiddel for å gi beskyttelse og trygghet til barn og unge.»

Norges idrettsforbund adresserte denne utfordringen også i møte 16. mai med Justisdepartementet og Kulturdepartementet, representert ved respektives statssekretærer, der det ble konkludert at Justisdepartementet i samarbeid med NIF skulle søke å finne ordninger som kunne bidra til å redusere de svakhetene i rammene for politiattestordningen i frivillige organisasjoner som NIF pekte på. Det er viktig for oss at myndighetene koordinerer sitt arbeid, slik at forskriften klargjør muligheten for «fornyelse» av en politiattest etter et gitt antall år, eller at tildeling av «ny oppgave» i et idrettslag personen tidligere har utført oppgaver for gir mulighet til innhenting av politiattest.

De nevnte svakhetene ved ordningen er ikke utbedret, og er heller ikke adressert i gjeldende høring. Dersom slike endringer ikke blir gjort, er NIFs syn at det ikke bør innføres en plikt for frivilligheten til å innhente politiattester.

Eventuelle nye hjemler:

Forutsatt at politiets praksis for utstedelse av attester endres slik at ordningen er egnet til å oppnå sitt formål ref. avsnittet over, støtter NIF den interdepartementale arbeidsgruppens vurdering av politiregisterforskriften § 34-13 bør endres slik at det blir en plikt til å innhente politiattest.

Videre støtter NIF at virkeområdet utvides slik at bestemmelsen også omfatter personer som organiserer treningsvirksomhet for mindreårige eller personer med utviklingshemming som ikke skjer i regi av frivillige organisasjoner eller i samarbeid med det offentlige. I dag vil f.eks. en trener i en rideklubb være underlagt NIFs plikt til å ha en politiattest uten merknader mens en trener i kommersielt ridesenter ikke engang har mulighet til å få innhentet attest, selv om vedkommende utfører samme funksjon, kanskje også overfor samme utøvere. Hensynet til barnets rett til beskyttelse mot vold og overgrep etter FNs barnekonvensjon artikkel 19, og at det ligger til norske myndigheter å sørge for effektive beskyttelsestiltak, gjør at det å innføre et krav også til kommersielle tilbydere av idrett og fysisk aktivitet bør prioriteres. En eventuell utvidelse til å omfatte andre aktører i tillegg til frivillige organisasjoner vil kunne få en svært begrenset effekt om den ikke er obligatorisk.

I dag vil personer som ikke har politiattest uten merknader, kunne bli engasjert som trenere for mindreårige eller personer med utviklingshemninger uten at dette er gjort av en virksomhet som vil bli omfattet av de foreslåtte bestemmelsene. Det vil eksempelvis være barnets foreldre som engasjerer treneren. Dette vil kunne være et problem også etter en endring i tråd med fremlagte forslag, og NIF vil oppfordre departementet til å vurdere om oppdragsgivere bør kunne gjennomføre vandelskontroll uten krav til at oppdragsgiver må være en virksomhet med et styrende organ, vedtekter eller liknende, slik arbeidsgruppen foreslår.

Behovet for andre endringer:

NIF opplever ordningen med innhenting, kontroll og fremvisning av attest som unødvendig gammeldags og byråkratisk. I tillegg har vi påpekt at politiets praksis med å sende politiattestene med innhold og underskrifter som enkelt lar seg manipulere selv for relativt dataukyndige personer, representerer en usikkerhet for ordningen.

Det er viktig at hele saksbehandlingen blir forenklet gjennom nye digitale løsninger, integrasjon av sikre registre mot politiet for verifikasjon av godkjente politiattester, uten at det går på bekostning av personvern eller sikkerhet for at ordningen fungerer.

For øvrig registreres det at høringsbrevet og arbeidsgruppens rapport utelukkende retter seg mot beskyttelse av mindreårige, og at personer med utviklingshemming ikke synes å være omfattet av arbeidet. For å synliggjøre at § 34-13 også omfatter personer med utviklingshemming bør derfor arbeidsgruppens foreslåtte tittel «Politiattest til personer som skal drive organisert treningsvirksomhet for barn» endres til «Politiattest til personer som skal drive organisert treningsvirksomhet for mindreårige eller personer med utviklingshemming.»

Oppsummert:

Norges idrettsforbund mener at krav om politiattest er et viktig, men ikke uttømmende virkemiddel for at idretten skal være så trygg som mulig for barn og ungdom, samt personer med utviklingshemming. Vi oppfordrer derfor departementet til å gjøre sitt ytterste for å bidra til at ordningen fungerer etter formålet: Å gi størst mulig trygghet mot overgrep for mindreårige og personer med utviklingshemming i det norske samfunnet. Dette innebærer ikke bare å endre eksisterende hjemler, men også å vurdere politiets praktisering av ordningen, og hvordan den kan forbedres gjennom bruk av digitale løsninger.

Med vennlig hilsen

Gro Holstad
Organisasjonssjef

Håvard B. Øvregård
Seniorrådgiver, verdiarbeid